

Nr 157.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prästs avlöning under tjänstledighet i vissa fall m. m.; given Stockholms slott den 28 februari 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Edgar Rosander.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning inom försvars- och ecklesiastikdepartementen anmäler t. f. chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Rosander, fråga om prästs avlöning under tjänstledighet i vissa fall m. m. och anför därvid följande:

De präster, om vilka här är fråga, utgöras i första rummet av det ordinarie och det extra ordinarie prästerskapet i de territoriella församlingarna men därjämte av stifts- och kontraktsadjunkter. De ordinarie (kyrkoherdar och komministrar) och de extra ordinarie (kyrkoadjunkter, vakansvikarier och pastoratsadjunkter) församlingsprästernas avlöningsförhållanden äro i hudsak bestämda i 1910 års lag om reglering av prästerskapets avlöning och vissa därtill anslutna, speciella lagar (om provisorisk tilläggslö, dyrtidstill-

lägg m. m.) samt i reglementet den 15 februari 1935 (nr 17) för prästerskaps avlöning. Sistnämnda författning innehåller även vissa avlöningsföreskrifter beträffande stifts- och kontraktsadjunkterna, men de grundläggande bestämmelserna om dessa senares löneförmåner återfinnas i särskilda av Kungl. Maj:t, med stöd av stadgande i 6 § andra stycket 5) lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond, tid efter annan meddelade beslut angående anställande av dylika präster inom de särskilda stiftet.

Enligt stadganden i 12—15 §§ prästlöneregleringslagen äger varje såsom adjunkt (pastoratsadjunkt) tjänstgörande extra ordinarie församlingspräst åtnjuta dels ur kyrkofonden årligt arvode, dels ock — för de vanligaste fallen — av den ordinarie präst, som pastoratsadjunkten såsom ämbetsbiträde i tjänsten biträder eller vars tjänst han såsom vikarie uppehåller, antingen bostad och vivre in natura eller gottgörelse i penningar för sådan förmån ävensom skjuts i tjänsteärenden och, vid vikariatsförordnande, vikariearvode. I förenämnda avlöningsreglemente är pastoratsadjunktens arvode bestämt till 1 200 kronor för år jämte 60 kronor i bidrag för visst fall till familjepensionskostnad samt två ålderstillägg å 300 kronor vardera. Därjämte åtnjuter pastoratsadjunkten ett provisoriskt tilläggsarvode å 600 kronor för år ävensom dyrtidstillägg samt i vissa fall ödebygdstillägg. Ifrågakommande gottgörelse för bostad och vivre fastställes till beloppet av domkapitlet för varje särskilt fall med hänsyn till levnadskostnaderna å orten.

Utöver förberörda stadganden i prästlöneregleringslagen om ordinarie prästs skyldighet att gälda vissa av vikarierande adjunkts löneförmåner och i 16 § intaget motsvarande stadgande för fall av vikariatsförordnande för annan ordinarie präst innehöll nämnda lag i sin ursprungliga lydelse icke några bestämmelser i fråga om de ordinarie församlingsprästernas avlöningsförhållanden vid tjänstledighet. I en genom lag den 6 september 1939 (nr 630) införd tilläggsbestämmelse i lagen, 16 a §, är dock numera föreskrivet, att ordinarie präst under tjänstledighet skall vara pliktig att för särskilda fall, utöver vad han har att gälda för vikaries avlöning, vidkännas avdrag å sina löneförmåner, på sätt av Kungl. Maj:t bestämmes. I avlöningsreglementet för prästerskapet finnas emellertid för närvarande meddelade en del, för normala fall gällande, mera uttryckliga bestämmelser rörande ordinarie prästs löneförmåner under tjänstledighet. Sålunda är i 2 kap. 6 § 2—4 mom. reglementet stadgat, att ordinarie präst vid all tjänstledighet — med visst särskilt bestämt undantag — är berättigad att tillgodonjuta de honom vid tjänsten tillkommande löneförmånerna med avdrag för vad han jämlikt nyss angivna stadganden i prästlöneregleringslagen skall vara skyldig att gälda för vikaries avlöning. Härvid skall vikariearvodet beräknas till 5 procent av den tjänstlediges reglerade lön och provisoriska tilläggslön. Vid längre tids tjänstledighet, mer än nio av tolv på varandra följande månader, må vikariearvodet dock, efter bestämmande av Kungl. Maj:t för varje särskilt fall, kunna beräknas till högre belopp.

Kyrkoadjunkt (ständig adjunkt) äger enligt 14 § 3 mom. prästlönerregleringslagen åtnjuta dels av Kungl. Maj:t i lönerregleringsresolution bestämt årligt arvode (i regel 1 800—2 500 kronor), dels ersättning för bostad och vivre. Enligt särskilda bestämmelser tillkomma honom därjämte två ålderstillägg å 300 kronor vardera, s. k. nådårstillägg samt provisoriskt tilläggsarvode å 900 kronor för år och dyrtidstillägg ävensom i förekommande fall ödebygdstillägg (se avlöningsreglementet för prästerskapet 2 kap. 3 §). Bostads- och vivreersättningen fastställs till sitt belopp, liksom för pastoratsadjunkt, av domkapitlet. — Vakansvikarie uppbär jämlikt 2 kap. 14 § avlöningsreglementet av Kungl. Maj:t för ettvarit fall bestämda (i regel samtliga med den uppehållna vakanta befattningen förenade) löneförmåner. — Här omnämnda två kategorier extra ordinarie församlingspräster, vilkas löneförmåner i likhet med ordinarie prästs huvudsakligen gäldas av vederbörande pastorat medels tillgängliga avlöningstillgångar och församlingsavgifter, jämsställas enligt avlöningsreglementet (2 kap. 6 § 2—5 mom.) i avseende å avlöningsförhållandena vid tjänstledighet i allmänhet helt med de ordinarie prästerliga befattningshavarna. Endast i fråga om de prästerliga löneförmånerna vid tjänstledighet för fullgörande av särskild militär tjänstgöring i anledning av anbefalld förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering ha för kyrkoadjunkterna och vakansvikarierna meddelats vissa speciella bestämmelser genom kungörelse den 12 april 1940 (nr 228), vartill jag strax vill återkomma.

Vad pastoratsadjunkterna angår, äro dessas rätt till avlöning över huvud taget, på sätt framgår av de härförut åberopade stadgandena i prästlönerregleringslagen, helt beroende av att de fullgöra prästerlig tjänstgöring. Blott för det fall att pastoratsadjunkten på grund av styrkt sjukdom eller för fullgörande av militär tjänstgöring, som nyss omnämnts, är urståndsatt att mottaga eller uppehålla prästerligt förordnande, äger han jämlikt särskilda under senare tid tillkomna stadganden i 12 och 14 §§ prästlönerregleringslagen åtnjuta visst arvode ur kyrkofonden. De närmare bestämmelserna om dylikt arvode för fall av sjukdom (sjukledighetsarvode) äro meddelade i 2 kap. 7 och 9 §§ avlöningsreglementet för prästerskapet. I enlighet med dessa bestämmelser utgår sjukledighetsarvode med belopp, motsvarande pastoratsadjunkten eljest tillkommande adjunktsarvode och provisoriskt tilläggsarvode jämte därå belöpande dyrtidstillägg, men må uppbäras endast för en sammanlagd tid av högst 730 dagar under loppet av fem år. Om pastoratsadjunkts prästerliga löneförmåner vid fullgörande av militär tjänstgöring, som här avses, stadgas närmare i förberörda kungörelse 1940: 228. Beträffande grunderna för den i denna kungörelse bestämda avlöningsregleringen torde få hänvisas till redogörelsen härför i propositionen 1940: 55 till lagtima riksdagen och till riksdagens i anledning därav i skrivelse nr 113 meddelade beslut.

Enligt nämnda kungörelse äger pastoratsadjunkt vid värnpliktstjänst-

göring i anledning av försvarsberedskapen eller mobiliseringen åtnjuta ett särskilt prästerligt arvode till enahanda belopp som förenämnt sjukledighetsarvode, men utan tidsbegränsning såsom för detta senare är bestämt. Tjänstgör pastoratsadjunkten såsom konstituerad landstormsofficer eller beställningshavare i försvarsväsendets reserver (reservstater), äger han — i enlighet med den för civilstatens och andra befattningshavare tillämpade s. k. minimiregeln — månatligen såsom präst, om hans militära lön understiger hans prästerliga avlöning vid tjänstgöring såsom pastoratsadjunkt, uppbära en arvodesfyllnad lika med skillnaden mellan nämnda löneförmåner. Såsom landstormsofficer eller beställningshavare, som nyss nämnts, tjänstgörande kyrkoadjunkt eller vakansvikarie är enligt samma kungörelse pliktig att under dylik tjänstgöring avstå — med undantag beträffande vakansvikarie för vissa förmåner — samtliga med hans prästerliga förordnande förenade kontanta löneförmåner, men är härvid för fall av avlöningsminskning berättigad till månatlig arvodesfyllnad såsom präst, motsvarande skillnaden mellan hans militära och prästerliga löneförmåner. Denna arvodesfyllnad skall enligt kungörelsen, liksom särskilt arvode, respektive arvodesfyllnad till pastoratsadjunkt, bestridas ur kyrkofonden.

Enligt den för stifts- och kontraktsadjunkterna för närvarande gällande regleringen åtnjuter envar av dessa dels arvode av 3 400 kronor för år jämte 300 kronor årligen i ålderstillägg efter fem, respektive tio års prästerlig tjänstgöring och dyrtidstillägg efter de grunder, som gälla för kyrkoadjunkt, dels bostads- och vivreersättning med tills vidare 3 000 kronor för år samt i vissa fall ödebygdstillägg. Stiftsadjunkterna, till ett sammanlagt antal av 32 fördelade över hela riket, biträda församlingarnas prästerskap inom respektive stift med ungdoms- och sjömansvård samt kyrkligt arbete av frivillig art, medan kontraktsadjunkterna, inalles 5, vilkas tjänstgöring är förlagd uteslutande till de tre Lappmarks-kontrakten och det nordligaste Norrbottens-kontraktet av Luleå stift, biträda inom därvarande vidsträckta församlingar med det församlingsmässiga arbetet mera i allmänhet. Av stiftsadjunkterna äro nu 4 placerade i vartdera av Lunds och Luleå stift, 3 i vartdera av Uppsala, Linköpings, Skara, Växjö och Göteborgs, 2 i vartdera av Strängnäs, Västerås, Karlstads och Härnösands samt 1 i Visby stift. Jämlikt de av Kungl. Maj:t för anställandet av här ifrågakvarande präster meddelade särskilda bestämmelserna må stifts- eller kontraktsadjunkt regelmässigt icke jämte detta sitt förordnande innehava annan tjänst eller förordnande å annan befattning. För kontraktsadjunkterna är tillika föreskrivet, att, därest domkapitlet likväl för särskilt fall skulle finna sig nödsakat att förordna dylik präst till ämbetsbiträde åt eller vikarie för ordinarie prästerlig befattningshavare, kontraktsadjunkten skall under tiden för sådant förordnande avstå samtliga sina med kontraktsadjunktsförordnandet förenade löneförmåner. I överensstämmelse med vad sålunda stadgats, gäller även i övrigt för såväl stifts- som kontraktsadjunkterna, att de — i lik-

het med vad tidigare beträffande pastoratsadjunkterna angivits — äga åtnjuta dem med förordnandet å befattningen tillerkända löneförmåner allenast under förutsättning att de fullgöra tjänstgöring i samma befattning. Genom bestämmelse i 2 kap. 8 § avlöningsreglementet för prästerskapet samt i förut omnämnda kungörelse 1940:228 har dock extra ordinarie präst, som innehar förordnande såsom stifts- eller kontraktsadjunkt, berättigats att under enahanda förutsättningar, som äro för pastoratsadjunkt stadgade, vid sjukdom och under fullgörande av särskild militär tjänstgöring erhålla sjukledighetsarvode, respektive särskilt prästerligt arvode eller arvodesfyllnad med belopp, motsvarande vad han såsom pastoratsadjunkt för motsvarande fall skulle ägt åtnjuta.

Under hänvisning till de för härförut berörda extra ordinarie präster genom kungörelsen 1940:228 meddelade bestämmelserna angående deras prästerliga avlöning under fullgörande av viss militär tjänstgöring har *biskopen T. Ysander* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 maj 1940 hemställt om meddelande av motsvarande bestämmelser angående såväl dessa extra ordinarie prästmäns som ordinarie prästers löneförmåner, då de tjänstgöra såsom »militärpastorer» (fältpräster) och därvid äga uppbära krigslön enligt gällande krigsavlöningsbestämmelser. Härjämte ha *stiftsadjunkterna E. Broberg, S. Norrby m. fl.* den 18 december 1940 hos Kungl. Maj:t anhållit om sådan ändring i bestämmelserna om stifts- och kontraktsadjunkters löneförmåner vid sjukdom och under fullgörande av förut berörda särskilda militära tjänstgöring, att beträffande dem komme att gälla vad i sådant hänseende är för kyrkoadjunker stadgat. Över dessa framställningar ha *kammarkollegiet och statskontoret*, efter hörande av *arméförvaltningens civila departement*, den 25 januari 1941 avgivit gemensamt underdånigt utlåtande, innefattande tillika förslag om utsträckning av de för kyrkoadjunkt och vakansvikarie enligt kungörelsen 1940:228 gällande bestämmelsernas tillämplighet till att gälla jämväl ordinarie präster. Härefter har *statens krisrevision* yttrat sig.

De spörsmål, som härmed upptagits till behandling, avse alltså

dels nya bestämmelser till reglering av

- 1) extra ordinarie prästs avlöning vid tjänstgöring såsom fältpräst samt
- 2) ordinarie prästs avlöning såväl vid tjänstgöring såsom konstituerad landstormsofficer eller beställningshavare i försvarsväsendets reserver (reservstater) som även vid tjänstgöring såsom fältpräst,

dels ock ändrade bestämmelser rörande

- 3) stifts- och kontraktsadjunkts avlöning vid sjukledighet och under fullgörande av särskild militär tjänstgöring.

1. Extra ordinarie prästs avlöning vid tjänstgöring såsom fältpräst.

Enligt vad *arméförvaltningens civila departement* i denna fråga upplyst, kunde under nu rådande förhållanden civil befattningshavare i särskilda fall fullgöra viss honom åvilande militär tjänstgöring utan att därför behöva åtnjuta tjänstledighet från sin civila befattning. Ävenså kunde det i fall, där trupper låge spridda, ur kostnadssynpunkt ställa sig för statsverket fördelaktigare att för uppehållande av vissa befattningar vid de militära förbanden träffa annan anordning än som enligt vederbörliga planer förut-sattes. Med hänsyn härtill hade ock Kungl. Maj:t genom den 8 november 1940 utfärdade föreskrifter förordnat, bland annat, att det skulle ankomma på arméförvaltningens civila departement att, om militär chef funne göromål, som eljest åvilade innehavare av i vederbörlig plan upptagen civil befattning, kunna på för statsverket fördelaktigare sätt fullgöras i annan ordning än sålunda planenligt vore förutsatt, i varje dylikt fall fastställa den ersättning, som för göromålens fullgörande borde utgå.

I anslutning härtill ifrågasatte civila departementet, huruvida icke militärpastor, som jämte sin militära tjänstgöring kunde uppehålla sin civila präst-syssla, borde hemförlovas från honom eljest åvilande militär tjänstgöring och i stället av vederbörande militäre chef vid varje särskilt tillfälle inkallas till att mot av civila departementet fastställd ersättning fullgöra på honom ankommande göromål.

Kammarkollegiet och statskontoret ha för sin del förordnat, att tjänstgöring såsom »militärpastor» med krigsavlöning måtte i förevarande hän-seende jämsställas med förutnämnd tjänstgöring såsom konstituerad landstormsofficer m. m. Härvid borde dock prästen, på det minskning i hans löneinkomster icke skulle uppstå, få vid den s. k. minimiregelns tillämpning tillgodoräkna sig det honom såsom militärpastor tillkommande fredsarvodet, vilket arvode han vid åtnjutande av krigslön för militärpastorsbefattningen torde vara skyldig avstå. Ämbetsverken tillstyrkte därjämte av arméförvaltningens civila departement föreslagen anordning för det fall att prästen i fråga jämte fullgörandet av sin militära prästtjänstgöring kunde uppehålla sin civila prästerliga befattning.

Mot vad kammarkollegiet och statskontoret sålunda förordnat har *statens krisrevision* förklarat sig vilja göra erinran endast i fråga om förslaget, att för militärpastor skulle vid minimiregelns tillämpning få från dennes krigslön avdragas för hans befattning fastställt fredsarvode. Framställningar om dylik avräkning från krigslön hade tidigare, såsom i fråga om avlöning eller pension, som gymnastiklärare ägt uppbära i egenskap av officer å övergångsstat eller i reserven, varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning men lämnats utan bifall (Kungl. Maj:ts beslut den 26 juli och 25 oktober 1940 å ansökningar av kaptenerna J. E. M. Danckwardt, S. Hanson och V. H. Lind-

ström). Krisrevisionen har fördenskull ansett, att ej heller militärpastor borde medgivas rätt till avräkning i sådant hänseende.

Det synes mig följdriktigt, att de bestämmelser, som i kungörelsen 1940: 228 meddelats rörande extra ordinarie prästmans avlöning såsom präst under tjänstgöring såsom konstituerad landstormsofficer eller beställningshavare i försvarsväsendets reserver (reservstater) i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering, utsträckas att gälla även för det fall, att prästen tjänstgör såsom fältpräst och därvid åtnjuter krigslön enligt gällande krigsavlöningsbestämmelser. I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna förutsätter jag, att präst varom här är fråga, som jämte fullgörande av på honom ankommande militära göromål kan fortsätta att uppehålla sin civila prästerliga tjänstgöring, på sätt av arméförvaltningens civila departement ifrågasatts hemförlovas från honom åvilande militär tjänstgöring och vid tillfällig inkallelse erhåller särskild härför avpassad ersättning. Beträffande frågan om rätt för fältpräst att vid bestämmandet av storleken av ifrågakommande civil prästerlig arvodesfyllnad få sig tillgodoräknad militär löneförmån, som han ägt uppbära, därest han ej åtnjöte krigsavlöning, ansluter jag mig till den av statens krisrevision uttalade meningen, att sådan rätt ej bör beviljas.

2. Ordinarie prästs avlöning vid tjänstgöring såsom konstituerad landstormsofficer m. m.

Såsom förut nämnts, ha *kammarkollegiet och statskontoret* i sitt utlåtande föreslagit, att de för kyrkoadjunkter och vakansvikarier gällande bestämmelserna i kungörelsen 1940: 228 skola bli tillämpliga jämväl beträffande ordinarie präster. Samma skäl, som ansetts föreligga för reducering av extra ordinarie prästs löneinkomster vid förening av civil prästerlig och militär tjänst, måste enligt ämbetsverkens mening utan tvekan anses föreligga, därest den militärtjänstgörande prästen är ordinarie.

Biskopen Ysander, som i sin framställning föreslagit, att bestämmelserna i 1940 års kungörelse skulle utsträckas att gälla jämväl för de fall att extra ordinarie eller ordinarie präst, vilken fullgjorde tjänstgöring såsom »militärpastor», uppbure krigsavlöning, har härvid ifrågasatt, att den reducering av löneförmånerna, som för sådant fall erfordras, skall företagas å den militära avlöningen.

Arméförvaltningens civila departement har i anledning härav erinrat om att principen enligt den i förevarande fall tillämpade s. k. minimiregeln hittills varit, att den civile tjänstemannen i första hand hade att avstå samtliga med sin civila befattning förenade löneförmåner men, när den militära lönen understeg den civila, ägde rätt att av den senare utfå skillnaden. Med

hänsyn härtill har civila departementet ansett, att ifrågasatt beskärning av prästs löneförmåner bör ske å den civila prästerliga avlöningen.

Kammarkollegiet och statskontoret, som biträtt framställningen om ifrågasatt avlöningsbestämmelsers tillämpning jämväl med avseende å ordinarie präst, som är militärpastor, ha därvid anslutit sig till vad arméförvaltningens civila departement härutinnan anfört. Enligt ämbetsverkens förslag skulle även ordinarie präst för sådant fall äga rätt att vid lönefyllnadens bestämmande få tillgodoräkna sig militärpastors fredsarvode.

Beträffande den av *statens krisrevision* gentemot sistnämnda förslag gjorda erinran torde få hänvisas till den härförut lämnade redogörelsen.

I fråga om förutsättningarna för de sålunda föreslagna bestämmelsernas tillämpning redan med avseende å nuvarande ordinarie prästerliga befattningshavare ha *kammarkollegiet och statskontoret* anfört, bland annat, följande:

Vid tiden för utfärdandet av 1940 års kungörelse hade med avseende å avlöningen för de i civila avlöningsreglementena avsedda tjänstemännen samt vissa lärare vid högre kommunala skolor och folkskolor med flera vid tjänstledighet för här ifrågasatt militärtjänstgöring gällt kungörelserna 1939: 967—969. Enligt dessa skulle ordinarie tjänsteman, som fullgjorde tjänstgöring såsom konstituerad landstormsofficer vara skyldig avstå samtliga på tjänstledighetstiden belöpande avlöningsförmåner vid den civila befattningen. Bestämmelserna om tjänstledighetsavdrag i civila avlöningsreglementet hade nämligen ansetts innebära, att det s. k. B-avdraget vid tjänstledighet för tjänstgöring som konstituerad landstormsofficer avsåge endast ledighet för genomgående av vissa i fredstid anordnade kurser och övningar, vadan tjänsteman, som i nyssnämnda egenskap eljest inkallades till militär tjänstgöring, enligt nämnda bestämmelser hade att avstå hela avlöningen.

Däremot hade (se propositionen 1939: 72 till urtima riksdagen, sid. 7—11) med hänsyn till nyssnämnda bestämmelser om tjänstledighetsavdrag dåvarande ordinarie tjänstemän icke ansetts kunna underkastas skyldighet att för tjänstgöring såsom beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat eller såsom officer i väg- och vattenbyggnadskåren avstå större del av lönen än B-avdraget. För befattningshavare åter, som framdeles vunne ordinarie anställning, hade avsetts att efter ytterligare utredning genomföra ändrade bestämmelser.

Sedan Kungl. Maj:t i proposition 1940: 144 till lagtida riksdagen framlagt förslag i nyss angivet syfte, hade emellertid riksdagen (skrivelse nr 209) anfört, att ur såväl rättvise- som statsfinansiella synpunkter starka skäl talade för att jämväl dåvarande ordinarie tjänstemän underkastades minimiregeln tillämpning. Förarbetena till civila avlöningsreglementet syntes riksdagen ock giva vid handen, att bestämmelserna i reglementets 13 § 2 mom. om B-avdrag för tid, varunder befattningshavare fullgjorde honom såsom beställningshavare i reserven, å reservstat eller å övergångsstat åliggande tjänstgöring, närmast utformats med tanke på sådan tjänstgöring, som vederbörande under normala förhållanden hade att författningsenligt fullgöra för att kunna bibehålla sin anställning vid försvaret, men däremot icke avsåge att reglera avlöningsförmånerna under en försvarsberedskap av den

omfattning, som nu genomförts. Under sådana omständigheter syntes riksdagen hinder icke föreligga att nu utsträcka minimiregelns tillämpning till ordinarie befattningshavare, som redan innehade ordinarie tjänst.

Bestämmelser i anslutning härtill hade utfärdats genom kungörelsen 1940: 470.

Vad det ordinarie prästerskapet anginge, erinrade ämbetsverken om den år 1939 i prästlöneregleringslagen införda tilläggsbestämmelsen 16 a §. Ehuru denna lagbestämmelse närmast syntes åsyfta att avhjälpa den med den tidigare ordningen förbundna olägenheten, att för särskilda fall avpassade tjänstledighetsavdrag icke kunde föreskrivas för ordinarie präster i annan form än genom förhöjda vikariearvoden (se första lagutskottets utlåtande 1939: 21, sid. 5 och 6), torde emellertid bestämmelsen jämväl få anses ha den innebörden, att ordinarie präst vore skyldig att även under kortare tjänstledighet än nio månader enligt Kungl. Maj:ts bestämmande av sin lön avstå större belopp än vad som erfordrades till vikaries avlöning.

I anslutning härtill och med hänvisning i tillämpliga delar till de skäl, riksdagen anfört beträffande ordinarie civilstatstjänstemäns skyldighet att vid militär tjänstgöring avstå sina löneförmåner, ha ämbetsverken förklarat sig anse, att nuvarande ordinarie präster både kunna och böra förpliktas att vid tjänstledighet för militär eller militärprästerlig tjänstgöring av här herört slag avstå med sin civila prästbefattning förenade kontanta löneförmåner, i den mån dessa icke överstiga erhållen krigsavlöning.

Slutligen ha ämbetsverken, under erinran om att enligt nuvarande bestämmelser i kungörelsen 1940: 228 ej blott arvode och arvodesfyllnad åt pastorsadjunkt utan även arvodesfyllnad åt kyrkoadjunkt och vakansvikarie skall utgå ur kyrkofonden, framhållit, att, eftersom såväl ordinarie präst som kyrkoadjunkt och vakansvikarie uppbära sin huvudsakliga civila prästerliga avlöning av vederbörande pastorat och deras löneförmåner vid vanlig tjänstledighet jämväl utgå av sådan pastorslön, så bör ock här ifrågakommande löne- och arvodesfyllnad utgå av samma avlöningsmedel.

Mot förslaget att ordinarie präst skall förpliktas att i likhet med kyrko- Departements-adjunkt och vakansvikarie under viss militär tjänstgöring avstå sina kon- chefen.tanta löneförmåner vid den civila prästbefattningen med rätt allenast till viss lönefyllnad, för det fall att den militära lönen understiger den civila prästerliga, kunna naturligtvis — med hänsyn till hittills i praxis för sådan präst vid tjänstledighet regelmässigt tillämpade avdragsregler — vissa invändningar resas. Då det emellertid utan tvekan måste anses högst otillfredsställande, att en befattningshavare skall äga uppbära praktiskt taget två löner av allmänna medel, och då bestämmelser om skyldighet att avstå civila löneförmåner redan vunnit tillämpning för ordinarie civilstatstjänstemän och lärare, finner jag likväl den föreslagna regleringen böra komma till stånd. I fråga om metoden i förevarande fall för de blivande lönereduceringarna ansluter jag mig till vad arméförvaltningens civila departement föreslagit ävensom, på sätt jag redan beträffande pastorsadjunkterna ut-

talat, till vad statens krisrevision anmärkt. I likhet med kammarkollegiet och statskontoret anser jag regleringen böra gälla även nuvarande ordinarie präster. Däremot kan jag icke biträda ämbetsverkens förslag vare sig att lönefyllnad åt ordinarie präst eller att arvodesfyllnad åt kyrkoadjunkt eller vakansvikarie skall gäldas av pastoratet. Dylik avlöning synes icke kunna betraktas såsom sådan löneförmån, som vederbörande präst eljest vid tjänstledighet berättigas behålla. Prästen övergår vid här ifrågakommande tjänstledighet från sin församlingstjänst till att omedelbart i statens tjänst bestrida andra särskilda — militära eller prästerliga — göromål. Det kan för den skull icke anses skäligt, att kostnaden härför pålägges pastoratet. En viss förenkling i regleringen vinnes dessutom genom att samtliga förevarande speciella löneförmåner bestridas ur kyrkofonden. Någon obehörig vinst för pastoratet behöver icke genom en dylik reglering befaras uppkomma. Jämlikt gällande bestämmelser om upprättande av avräkningslängd med kyrkofonden komma de i ett pastorat i följd av tjänstledigheten besparade avlöningsmedel, vilka icke åtgå för vikaries avlöning, att av stiftsnämnden upptagas i avräkningen mellan pastoratet och fonden för påföljande kalenderår (se reglementet den 15 februari 1935, nr 18, för ecklesiastik medelsförvaltning 1 kap. 2 § andra stycket, punkt 5).

3. Stifts- och kontraktsadjunkts avlöning vid sjukledighet och under fullgörande av särskild militär tjänstgöring.

I den av *stiftsadjunkterna Broberg, Norrby m. fl.* gjorda framställningen har, bland annat, följande framhållits:

En stiftsadjunkt, med vilken kontraktsadjunkt i tillämpliga delar jämfördes, vore i regel en präst med flera års föregående tjänstgöring. Hälften av de nuvarande stiftsadjunkterna hade 7—14 tjänsteår och de flesta av dem hade familj att försörja. Flera hade lämnat tidigare innehavd ordinarie befattning såsom komminister och de allra flesta av dem torde, om de ej åtagit sig tjänsten såsom stiftsadjunkt, nu varit ordinarie präst eller i varje fall kyrkoadjunkt. Att stiftsadjunktstjänst i jämförelse med pastorats- och kyrkoadjunktstjänst ansetts såsom mera kvalificerad, framginge av därmed förbundna löneförmåner. Vid inkallelse till militärtjänstgöring finge enligt nuvarande reglering en stiftsadjunkt avstå förhållandevis större del av sin avlöning än andra, såväl ordinarie som extra ordinarie präster, vilket syntes föga rättvist. Så som regleringen nu vore, hotades de till militärtjänst inkallade stiftsadjunkterna av ekonomisk misär. En stiftsadjunkt, som hade hustru och tre barn, hade exempelvis år 1940 under åtta månaders militärtjänstgöring fått i avlöning såsom präst uppbära inalles 234 kronor för månad. Jämväl bestämmelserna om sjukledighetsarvode innebure en obillighet mot stiftsadjunkterna. På varje punkt, både i fråga om tjänstens art och lönebehov, vore ett jämställande av stiftsadjunkt och pastoratsadjunkt orimligt. Det syntes för den skull inkonsekvent, att skillnaden i de båda tjänsternas normala löneförmåner icke finge gälla även i fråga om sjukledighetsarvode

och arvode vid här berörd militärtjänstgöring. Stiftsadjunkt borde i dessa hänseenden jämställas åtminstone med kyrkoadjunkt, på sätt redan gällde beträffande dyrtidstillägg. En ändring i regleringen i enlighet med vad påyrkats komme icke att innebära någon utgiftsökning för kyrkofonden i dess helhet, enär i de avsedda fallen någon vikarie för stiftsadjunkten icke kunde förordnas.

Kammarkollegiet och statskontoret ha i princip tillstyrkt den förevarande framställningen.

Stifts- och kontraktsadjunktsinstitutionen torde numera ha utvecklats därhän, att densamma kunde sägas utgöra en tämligen fast och stadigvarande organisation inom den svenska kyrkan. Dessa adjunkter torde i fråga om arbetets omfattning, självständighet och ansvar intaga en ställning fullt jämförlig med kyrkoadjunkternas, under det pastoratsadjunkterna vore mera personliga biträden åt församlingsprästerskapet. Arbetets art torde också kräva särskilda kvalifikationer av befattningarnas innehavare och av dem fordra större erfarenhet i det prästerliga arbetet än vad pastoratsadjunkterna gemenligen besutte. Till stiftsadjunkt torde i allmänhet förordnas präst, som först genom tjänstgöring såsom pastoratsadjunkt eller till och med i högre befattning förvärvat erfarenhet med avseende å det prästerliga arbetet. Avlöningsförmånerna för stifts- och kontraktsadjunkterna vore också betydligt större än pastoratsadjunkternas och uppginge till belopp, som motsvarade de högst avlönade kyrkoadjunkternas. På grund av nu angivna förhållanden torde det få anses icke billigt och rättvist, att stifts- och kontraktsadjunkt vid tjänstledighet på grund av sjukdom icke skulle uppbära högre avlöning än pastoratsadjunkt.

Därest bestämmelserna om löneavdrag för kyrkoadjunkt tillämpades å stifts- och kontraktsadjunkter, skulle de senare få avstå 5 procent av dels arvodet, dels den del av ersättningen för bostad och vivre, som utgjorde vivreersättning. Därjämte torde stifts- och kontraktsadjunkt böra avstå hela bostads- och vivreersättningen. Kyrkoadjunkt vore visserligen berättigad behålla denna ersättning men vore å andra sidan skyldig att tillhandahålla sin vikarie sådan ersättning, vadan kyrkoadjunkten vid tjänstledighet i realiteten ginge miste om ersättningen för bostad och vivre. Med beräkning av vivreersättningen för stiftsadjunkt till 1 800 kronor komme tjänstledighetsavdraget att uppgå till $3\,000 + \frac{5}{100} (3\,400 + 1\,800) = 3\,260$ kronor eller — oberäknat eventuella ålderstillägg — till i runt tal hälften av adjunktens sammanlagda löneinkomster. Ämbetsverken ansåge ett dylikt sjukledighetsavdrag under föreliggande förhållanden skäligt. I likhet med vad som gällde för ordinarie präst och kyrkoadjunkt, syntes emellertid stifts- och kontraktsadjunkt böra vid längre tids tjänstledighet kunna förpliktas avstå större belopp av sina löneförmåner än vad sålunda föreslagits.

Vad anginge ifrågavarande prästmäns ersättning under militärtjänstgöring hade, på sätt framginge av propositionen 1940: 55, av vissa domkapitel framhållits, att stifts- och kontraktsadjunkter under dylik tjänstgöring borde erhålla högre löneförmåner än pastoratsadjunkter. Under uttalande av att vissa skäl kunde anföras för denna ståndpunkt, hade emellertid departementschefen förklarat sig icke kunna då tillstyrka en sådan differentiering, enär detta skulle innebära ett avsteg från de principer, som gällde inom det prästerliga avlöningssväsendet. Därest emellertid ämbetsverkens förslag rörande sjukledighetsarvode för stifts- och kontraktsadjunkt bifölles,

syntes i enlighet med den princip, som låge till grund för fastställandet av prästerna tillkommande arvode under militärtjänstgöring, sådant arvode böra vid värnpliktstjänstgöring utgå med ett belopp motsvarande det föreslagna sjukledighetsarvodet samt prästen vid tjänstgöring såsom konstituerad landstormsofficer eller reservofficer bekomma arvodesfyllnad lika med skillnaden mellan avlöningen från försvarsväsendet och hans sammanlagda löneförmåner såsom stifts- eller kontraktsadjunkt.

Departements-
chefen.

Det torde vara obestriddigt, att stifts- och kontraktsadjunkterna representera en väl kvalificerad grupp präster. Anordningen med anställande av stifts- och kontraktsadjunkter kan väl också sägas numera ha, på sätt även av kammarkollegiet och statskontoret framhållits, utvecklats till en förhållandevis fast kyrklig institution. Det torde för den skull, om den föreslagna regleringen kunnat bedömas fristående, möjligen varit försvarligt att företaga en stabilisering av dessa prästers tjänsteförhållanden med därmed följande förbättring i här berörda avlöningshänseenden. Då jag emellertid anser mig icke för närvarande böra biträda vad i den gjorda framställningen föreslagits och av ämbetsverken tillstyrkts, har jag härtill föranletts närmast av det förhållandet, att ett ställningstagande till frågan har större räckvidd än den föreliggande utredningen ger vid handen. En ändring av bestämmelserna om sjukledighetsarvode och arvodesersättning vid militärtjänstgöring, på sätt nu påyrkats, komme givetvis att innebära ett ståndpunktstagande till en principiellt genomförd differentiering beträffande stifts- och kontraktsadjunkterna gentemot andra extra ordinarie präster ej blott i avlöningshänseende utan även i både tjänste- och familjepensioneringshänseende. Jag anser det för den skull icke välbetänkt att nu, innan ytterligare utredning i vidare sammanhang verkställts, vidtaga någon generell gällande ändring av berörda avlöningsbestämmelser.

Beträffande de nuvarande stifts- och kontraktsadjunkternas personliga förhållanden har jag låtit under hand införskaffa vissa uppgifter. Av dessa framgår, att sammanlagt 20 stiftsadjunkter eller nära två tredjedelar av dem erhållit sitt nuvarande förordnande inom tre år efter sin prästvigning, sex till och med inom första året. Fyra av dem innehade före förordnandet ordinarie tjänst såsom komminister, en var kyrkoadjunkt och två vakansvikarier å komministerstjänst. Tre innehade mer eller mindre tillfälliga anställningar utom det församlingsmässiga kyrkoväsendet. För kontraktsadjunkterna äro motsvarande siffror: tre erhöilo sitt förordnande inom tre år efter prästvigningen och två voro före förordnandet kyrkoadjunkter. Av samtliga 37 stifts- och kontraktsadjunkterna ha för närvarande blott 13 eller omkring en tredjedel av dem innehaft sina nuvarande förordnanden mer än tre år samt fyra mer än sex år. Genomsnittligt räknat, kunna stifts- och kontraktsadjunkterna sägas ha erhållit sina förordnanden inom $3\frac{1}{2}$ år efter prästvigningen samt för närvarande innehaft sådant förordnande under $3\frac{1}{3}$ år. Samtliga hitintills efter år 1938 från stifts- eller kontraktsadjunktsförordnande avgångna

präster ha erhållit befordran, 15 till ordinarie prästtjänst, därav 5 såsom kyrkoherde och 10 såsom komminister, samt 7 till kyrkoadjunktstjänst.

Av här anförda siffror framgår, att stifts- och kontraktsadjunkterna vunnit detta sitt förordnande efter i regel mera kortvarig föregående tjänstgöring. De lämnade uppgifterna ådagalägga också tydligt, att dessa förordnanden ha en utpräglad karaktär av övergångstjänster.

Emellertid har av de inom ecklesiastikdepartementet verkställda undersökningarna ytterligare framgått, att av nuvarande stifts- och kontraktsadjunkter sammanlagt 30 äro gifta, och att av dessa 21 ha minderåriga barn, därav 8 fler än två. Med hänsyn härtill och till vad i framställningen härutinnan omnämnts finner jag det önskvärt, att Kungl. Maj:t — i avvaktan å en eventuell framtida omreglering — finge i sin hand att vid förefallande behov, efter gjord ansökan, bevilja enskilda stifts- och kontraktsadjunkter skäligt arvodestillägg vid sjukledighet eller militärtjänstgöring, varom här är fråga. Sådant tillägg borde givetvis i varje fall avvägas efter det föreliggande individuella behovet men näppeligen få tillhoppa med samtidigt åtnjutet arvode eller arvodesfyllnad överstiga vad av kammarkollegiet och statskontoret föreslagits i sjukledighetsarvode. Behovet av medel för dylika arvodestillägg torde för varje år icke bli allt för stort. Då det emellertid alltid är ovisst, i vilken utsträckning under sjukledigheten eller militärtjänstgöringen annan präst förordnas i den lediges ställe, och till följd därav i vad mån besparingar kunna uppkomma på det ordinarie kyrkofondsanslaget för stifts- och kontraktsadjunkternas avlönande, bör för möjliggörande av en dylik individuell tilläggsreglering anvisning lämnas om befogenhet för Kungl. Maj:t att för ändamålet disponera även andra medel ur kyrkofonden. Jag anser, att härför lämpligen bör kunna anlitas det anslag till extra utgifter för kyrkliga ändamål, som jämlikt bestämmelse i 6 § andra stycket 8) kyrkofondslagen enligt av riksdagen på sin tid godkända grunder står till Kungl. Maj:ts förfogande.

4. Hemställan.

För genomförande av de regleringar, som jag här funnit anledning förorda, erfordras i första hand ändring av de under riksdagens medverkan tillkomna bestämmelserna i kungörelsen 1940: 228 men även — beträffande bestridandet ur kyrkofonden av föreslagen lönefyllnad åt ordinarie präster — visst tillägg till 11 § prästlöneregleringslagen. Då jag har för avsikt att senare i annat samband framlägga förslag till andra ändringar i sistnämnda lag, torde jag därvid få upptaga till behandling jämväl frågan om här berörda lagreglering. Till frågan om utfärdande av övriga författningsbestämmelser torde jag framdeles få återkomma.

Under återopande av vad jag här anför, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna de av mig förordade ändrade grunderna beträffande ordinarie och extra ordinarie prästmäns avlöning såsom präster under fullgörande av militär tjänstgöring i anledning av förstärkt försvarsberedskap eller partiell mobilisering;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att av anslaget ur kyrkofonden till extra utgifter disponera erforderliga medel för arvodestillägg åt stifts- och kontraktsadjunkter vid sjukledighet och under fullgörande av militär tjänstgöring, som härförut angivits.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lennart Häggqvist.